

SOSYAL BELEDİYECİLİK ÜZERİNE BİR İNCELEME: ELAZIĞ BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

A Review on Social Municipalism: Case of the Elazığ Municipality

Murat AYGEN*

Özet

Sosyal belediyecilik, günümüzün en belirgin belediyecilik eğilimlerinden birisi haline gelmiştir. Belediyeler yol, su, park, bahçe ve ulaşım gibi geleneksel yerel hizmetlerine ek olarak, yerel topluluğun bireysel ve grup olarak ihtiyaçlarını çözme konusunda katkı yapmayı da, belediyecilik vizyonlarının temel bir unsuru haline getirmektedirler. Bu durum, ilk anda belediyelerin görev alanlarını haksız yere genişlettiklerini ve kaynakları gereksiz yere harcadıklarını akla getirmekteyse de; aslında belediyelerin sosyal hizmetler alanında sorumluluklar üstlenmelerinin, varlık nedenlerinin ve demokratik yapılarının da gereği olduğu unutulmamalıdır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu başta olmak üzere, son yıllarda hayatımıza giren pek çok düzenleme, belediyelere sosyal belediyecilik uygulamaları açısından oldukça geniş yetki ve görevler vermektedir. Bu düzenlemeler sayesinde sosyal belediyecilik konusunda yasal altyapının yeterli hale geldiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, Sosyal Belediyecilik, Yerel Yönetimler, Yoksulluk

Abstract

Social municipality is one of the latest trend of municipal work. Municipal authorities works by serving way, clean water, park, local transportation and this kind of traditional services. In addition to this services, municipal authorities make demands of local communities and individuals main problematic of their visions to be solved. This behaviour can be understood as if municipal authorities make their assigned position larger and spend the sources vain. Actually it doesn't be forgotten that municipal authorities have a responsibility of social services because of their democratic constitution and natural rights. According to Law No 5393 Municipal Law and Law No 5216 and the other regulations effecting our lifes, there are a lot of large authorities and assignments is given to municipal authorities about social municipality applications. Thanks to this regulations it can be said that legal infrastructure of social municipality is made competence.

Keywords: Metropolitan Municipality Law No.5216, Municipal Act 5393, Social Municipality, Local Administrations, Poverty

* Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi İ.İ.B.F, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi-Elazığ.

Giriş

Sosyal devlet anlayışı, devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata müdahalesini gerekli görür. Bu anlayış Türk Anayasa Hukuku'na 1961 Anayasası ile birlikte girmiş, 1982 Anayasası'nda da yerini korumuştur. 1982 Anayasası'nın 2.maddesi hükmüne göre; Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir. □ Sosyal devletin vatandaşlarına sağlaması gereken haklar arasında ailenin korunması, çalışma hakkı, adil ücret hakkı, sosyal güvenlik hakkı, konut hakkı, sağlık hakkı, çevre hakkı, eğitim hakkı gibi haklar sayılmaktadır. Ama "sosyal devlet"ten daha çok, sosyal bakımdan dezavantajlı kesimleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği, yani sosyal adaleti ve sosyal dengeyi sağlamakla yükümlü devlet anlaşılmaktadır. Toplumda yoksul ve muhtaç insanlara yardım edilerek, onlara insanlık onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlanması, böylece sosyal adaletin gerçekleşmesine elverişli ortamın yaratılması sosyal devletin temel görevleri arasında kabul edilmektedir.

Sosyal devlet anlayışının yerel yönetim düzeyindeki bir tür yansıması olan "sosyal belediyecilik" ise kısaca, sunduğu sosyal nitelikli mal ve hizmetlerle hemşehrilere daha iyi bir hayat standardı sunmayı hedefleyen ve onların bütçesine sosyal adalet sağlayıcı biçimde katkı yapan belediyeciliği anlatmaktadır. Belediyeler geliştirdikleri sosyal politikalar ve uygulamalarla bir yandan kent halkının refah, huzur ve esenliğini artırarak sosyal barışı, adaleti ve toplumdaki dengeyi sağlamakta, bir yandan da yerel ölçekte sosyal kalkınmayı gerçekleştirmektedirler.

1. Belediye Kanunlarına Göre Belediyelerin Sosyal Görevleri

5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyeleri belde sakinlerinin yerel ve ortak tüm ihtiyaçlarının muhatabı olarak görmekte ve buna göre yetkilendirmektedir. Kanuna göre, belediyeler belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikli her türlü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunabileceklerdir. 5393 sayılı Kanun'un pek çok maddesinde, sosyal belediyeciliğe kanuni altyapı oluşturabilecek hükümler bulunmaktadır. Örneğin, 38. maddeye göre, belediye başkanının görevleri arasında, belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak ve dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizlere yardımda bulunmak da sayılmıştır. Hemşehri hukukunu düzenleyen 13.maddeye göre, belediye sınırlarında yaşayan o beldenin hemşehrilere, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleriyle ilgili bilgilenme ve belediye yardımlarından yararlanma hakkına sahiptir. Üstelik bu yardımların insan

onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Yine, belediyelerin görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14.maddenin (a) bendinde “...kültür ve sanat, sosyal hizmetler ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma vb gibi hizmetleri yapar ve yaptırır” denmesi, çocuklar ve kadınlara yönelik bir takım hizmetlerin belediyelerce sunulabileceğini göstermektedir. Ayrıca, Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler çocuklar ve kadınlar için korunma ve sığınma evleri açabileceklerdir. Yine yoksullara yönelik 5393 sayılı Belediye Kanunu da, 14. maddesinde toplu konut yapılması belediyelerin görevleri arasında sayılmıştır.

Büyükşehir belediyeleri “gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmakla” hatta bunları işletmek veya işlettirmekle yükümlü kılınmıştır. Ayrıca gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetleri ilçe belediyeleri de verebilecektir. Kanun, belediyelerin hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemleri beldenin sosyoekonomik ve sosyokültürel özelliklerini de dikkate alarak uygulamasını; hizmetlerin vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulmasına dikkat edilmesini emretmektedir. Belediye Kanunu, belediyelere sosyal belediyecilik alanında başka kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyon imkânı da vermektedir. Kanunun 75. Maddesine göre, belediyeler görev ve sorumlulukları alanına giren konularda, engelli dernek ve vakıfları ile işbirliği içerisinde onların sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilir. 77. madde de, belediyelerin, ağırlıklı olarak sosyal ve kültürel boyutu olan konuları kapsayan sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle; yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulayabilmelerinin yolunu açmaktadır. 2005 yılında çıkarılan gönüllü katılım yönetmeliği, kanundaki bu izni daha da operasyonel hale getirmektedir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunun 7. maddesinin (v) bendine göre “...yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kursları açmak, işletmek ve işlettirmek...”, belediyelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu maddeye göre büyükşehir belediyeleri toplumdaki tüm dezavantajlı gruplar için her türlü sosyal ve kültürel hizmeti yerine

getirebileceklerdir. Aynı madde ile hem Büyükşehir hem de ilçe belediyelerine, toplumun çalışmayan, çalışamayan veya çalışıp da bir meslek veya sanatı öğrenmek isteyen kesimlere yönelik “meslek ve beceri kazandırma” hizmetlerini yapma veya yaptıрма görev ve sorumluluğu verilmiştir. Bu bağlamda ev hanımları, okumamış genç kızlar, işsiz gençler, engelliler vb bu tür etkinliklere katılıp bir meslek veya beceri kazanabilecek; bir yandan gelir elde ederken, diğer taraftan kurslar marifetiyle yeni bir sosyal çevreye katılıp sosyalleşeceklerdir. Ayrıca, 18. Maddenin m bendinin de, büyükşehir belediye başkanlarına “bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürllü merkezleri oluşturmak” gibi hususlarda faaliyetler için genel bir yetki vermekte ve ekonomik alanda dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler için yapılacak sosyal hizmet ve yardımları belediye harcamaları olarak bütçeye işleyebilme imkânı getirmekte olduğunu hatırlatmak yerinde olacaktır.

5216 sayılı Büyükşehir belediye kanunu,5393 sayılı kanuna ek olarak özürllülere yönelik önemli düzenlemeler getirmiştir. Kanun, özürllülere yönelik hizmet verecek “özürllü hizmet birimleri” kurulmasını büyükşehir belediyelerine görev olarak vermektedir. Bu birimler, “özürllülerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri” vereceklerdir. Ayrıca belediyeler, “engellilere hizmet amacıyla kurulmuş vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla işbirliği” de yapabileceklerdir.

2006 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediyeleri Özürllü Hizmet Birimleri Yönetmeliği de bu birimlerin görevlerini netleştirmiş bulunmaktadır: Engelli veritabanı oluşturmak, engelli aileleri bilinçlendirici seminerler vermek, danışmanlık yapmak, engelli olma riskini önlemeye yönelik yayınlar yapmak, engellilere yönelik mesleki eğitimler vermek, fakir olanlara yardımda bulunmak ve ihtiyaç halinde hastane, okul gibi yerlere ulaşmalarını sağlamak.

Bunun dışında belediyeler, yoksul, muhtaç ve kimsesizlere gıda, temizlik maddesi, yakacak ve ekmek gibi sosyal yardımlar yaptıkları gibi, sosyal hizmetleri, aşevi uygulamaları, toplu nikâh ve toplu sünnet törenleri gibi uygulamalar da yapmaktadırlar. Belediyeler genel sağlık taramaları ve evde bakım hizmetleri sunmanın yanı sıra askerlik görevini yapan askerlerden maddi durumu kötü olanların ailelerine sosyal yardım ve destek sağlamaktadır. Belediyeler bu hizmetleri insan onuruna uygun şekilde yapmak zorundadır.

2. Sosyal Politika, Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Kavramları

Her ne kadar tanımı üzerinde bir uzlaşma bulunmasa ve ilk çıkış dönemlerinde oldukça siyasal ve ideolojik bir içeriğe sahip olsa da, bugün sosyal politika deyince, “bir ülkede çeşitli toplumsal sorunlara ilişkin olarak uygulanan politika ve önlemler bütünü” (Aydın, 2006: 5) anlaşılmaktadır. Sosyal politika uygulayan devletlere de, “Sosyal Devlet” ve “Sosyal Refah Devleti” gibi adlar verilmektedir. (Ersöz, 2003: 119).

Sosyal politika, göreceli olarak yeni bir kavramdır. Hem kavram olarak kullanılışı hem de uygulama olarak, batıda endüstri devriminden sonra doğduğu kabul edilmektedir. Kavramı ilk defa 19. Yüzyılın ikinci yarısında, Almanya’da Profesör Riehl’in kullandığı bilinmekteyse de, 1873’de Alman Sosyal Siyaset Derneği’nin kurulmasından sonra bilimsel literatürde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal politikanın bir bilim dalı olarak ülkemizdeki kullanımı ise çok daha yeni olup, en fazla 1916-1917 yıllarında Ziya Gökalp’in çıkarılmasına öncülük ettiği “Yeni Mecmua”ya kadar gider (Tuna-Yalçıntaş, Yalçıntaş,1999:20).

3. Sosyal Politikanın Toplumdan Devlete Geçişi: Sosyal Devlet

Sosyal devlet “kişi ve ailelere sosyal statü ve sınıflarına bakılmaksızın sahip oldukları gelir ve mülklerinden bağımsız olarak minimum bir gelirin garanti edilmesi, ferdi ve ailevi krizlere yol açabilecek hastalık, yaşlılık, işsizlik, tabii afetler gibi belirli sosyal riskleri karşılayabilecek duruma getirilmeleri amacıyla piyasa güçlerinin işleyişine müdahaleleri içeren politikalar uygulayan devlettir (Gough, 2008:1). Sosyal devlet uygulamalarının ilk anayasal dayanağı, 1848 Fransız Anayasası’nda görülmektedir. Bunu, 1919’da Alman Weimar Anayasası takip etmiş ve “ekonomik hayatın adalet esaslarına göre ve herkese insanlığına yaraşır bir şekilde düzenlenmesi” esasını benimseyerek Fransa Anayasasında olduğu gibi eğitim, çalışma ve sağlık haklarını güvenceye almış ve eşitlik ilkesi vurgulamıştır. Türkiye’de ilk defa 1961 Anayasasına giren sosyal devlet ilkesi, 1982 Anayasası’nda devletin sosyal hukuk devleti olduğu, kişilerin ve toplumun refah huzur ve mutluluğunun sağlanması gerektiği ve bunları sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engellerin kaldırılarak kişinin maddi ve manevi varlığının geliştirilmesi için gerekli şartların hazırlanmasının devletin temel görevi olduğu sıklıkla dile getirilmiştir. Görüldüğü üzere, her ne kadar Anayasanın 65. Maddesinde devletin sosyal ve ekonomik alanlarda belirlenen görevlerini, ekonomik istikrarının korunması gözetilerek, mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği ifade edilmişse de, Türkiye’nin sosyal bir devlet olduğu anayasalarda açıkça belirtilmiş olup devletin sosyal bir devlet

olmanın gereklerini yerine getireceği bu temel metinde yer almıştır (Kantarıcı, 2001:78). Sosyal Devlet uygulamalarında devletin mali kaynaklarının yetersiz kaldığı durumlarda yerel kaynakların ve sivil toplum örgütlerinin devreye girmesi kaçınılmazdır. (Abay, 2004). Bu anlamda belediyelere oldukça önemli rol ve sorumluluklar düşmektedir. Sosyal devletin temel amacı vatandaşlarına insan onuruna yaraşan asgari bir yaşam düzeyi sağlamaktır. Sosyal devlet, vatandaşlarının refah düzeyini yükseltmeye çalışan devlettir. Sosyal devlet maddi ve manevi anlamda ihmal edilmiş kişilerin, devlete karşı sosyal destek talebinde bulunma hakkına sahip olmaları demektir (Efe, 2008: 4).

Yurttaşların sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı ödev bilen sosyal devlet, maddi ve manevi anlamda ihmal edilmiş kişilerin devlete karşı sosyal destek talebinde bulunma hakkına sahip olmaları demektir. Çoğulcu demokrasilerde insanların devletten beklentileri artmıştır. İnsanlar artık yol, su ve kanalizasyon istemiyor. Bunların yanı sıra sosyal, kültürel ve sportif hizmetler istemektedir. Hatta sosyal ve psikolojik danışma hizmetleri bile istemektedir. Devlet yapısındaki gelişmeler sonucu birçok hizmet hak olarak istenilir hale gelmiştir. Gelişen demokrasi uygulamaları, bireylerin devletten talep araçlarını ve haklarını geliştirmiştir. İnsan hakları anlayışı geliştirilmiş insan unsuruna ve onuruna yakışır bir yaşam standardını bütün vatandaşlarına ulaştırması “Sosyal Devlet“ olmanın vazgeçilmez unsuru olarak öne çıkmıştır. Türkiye’de sosyal devlet anlayışının kurumsal bir mahiyet taşıyarak yurttaşları tam anlamıyla sosyal adalet ve sosyal güvenlik semsiyesi altına alması mümkün olamamıştır.

4. Yoksulluk ve “Yeni Yoksulluk”

Hem neden hem de bir sonuç olarak karşımıza çıkan yoksulluğun tanımının ve ortaya çıkış nedenlerinin açıklık kazanması yoksullukla mücadelede etkin politikaların oluşturulması ve uygulanması açısından önem arz etmektedir. Kökeni 17. yüzyılın başlarına kadar giden yoksulluğun, yoğunluğu ve sürekliliği 18. yüzyıl itibarıyla büyük ölçüde artmış (Şenses, 2002: 32), ekonomik, siyasal ve toplumsal krizlerin yoğun olarak yaşandığı 20. yüzyılın sonlarında ise yoksulluk giderek yaygınlaşmıştır. Öyle ki 2. Dünya Savaşı sonrası kurulmuş olan IMF, GATT, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, ILO ve birçok uluslararası örgüt yoksulluğa ilişkin çalışmalarda bulunmaktadır. Sosyal bir risk olan yoksulluk, Devlet İstatistik Enstitüsü’nün Yoksulluk Çalışması’na (2002) göre, dar anlamda açıklıktan ölme ve barınacak yeri olmama durumu olarak nitelendirilirken, geniş

anlamda, gıda, giyim ve barınma gibi olanakları yaşamı devam ettirmeye yettiği halde toplumun genel düzeyinin gerisinde kalma olarak ifade edilmektedir (DİE 2002 Yoksulluk Çalışması, 2004: 10). Sosyal boyutuyla yoksulluk ise “insan haysiyetine ve şahsiyetine yaraşır bir hayat düzeyinin altında, maddi yönden tam anlamıyla veya nispi olarak yetersiz olma” (Seyyar, 2002: 131) durumu olarak açıklanmaktadır. Kavramın çok boyutluluğu, farklı tanımlamaları beraberinde getirirse de, en klasik anlamıyla insanların temel ihtiyaçlarını karşılamaktan mahrum olma durumunu ifade eden yoksulluk, evrensel boyutta “mutlak yoksulluk” ve “görelî yoksulluk” şeklinde yapılmış temel bir ayırımı tabi tutulmaktadır. Bu temel ayırımın yanı sıra yoksulluğa ilişkin tanımlamalarda “objektif/ sübjektif yoksulluk”, “kronik/geçici yoksulluk”, “gelir yoksulluğu/insani yoksulluk”, “kırsal/kentsel yoksulluk” gibi sınıflamalar da bulunmaktadır.

5. Yerelleşmiş Sosyal Devlet: Sosyal Belediyecilik

Kamu yönetiminin temel fonksiyonu, toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamaktır. Belediyeler başta olmak üzere yerel yönetimler de toplumun yerel nitelikteki ortak ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlarlar. Özellikle belediyeler, günümüzde sadece imar, altyapı, temizlik, çevre ve kent içi ulaşım gibi geleneksel yerel hizmetleri sunmakla yetinmemekte, belde yaşayan vatandaşların sosyal sorunlarıyla da ilgilenmektedirler. Özellikle gelişmiş ülkelerin büyük çoğunluğunda sosyal hizmetler büyük ölçüde yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Merkezi yönetimin rolü bu hizmetlerin planlama ve denetimi ile sınırlı kalmakta, uygulama ve finansman mahalli idarelere bırakılmaktadır (Fidan, 2006). Bu durumun, Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı'nda büyük önem verilen “hizmette yerellik” ilkesiyle ilgisi çok açıktır. Çünkü, yerel yönetimler sahip oldukları yerel dezavantajlı kesimler envanterleri ve bu hizmetlerden yararlananlara daha yakın olmaları gibi nedenlerle, sosyal hizmetleri merkezi yönetimlere göre daha etkin ve verimli olarak yerine getirebilirler. Ayrıca, sosyal ve kültürel hizmetlerin yöresel özelliklere göre farklılıklar göstermesi ve yöreye özgü değişik ihtiyaçların ortaya çıkması, bu tür hizmetlerin mahalli idareler tarafından yerine getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Zaten, sosyal politikanın başarıya ulaşması bakımından, doğrudan mahalli düzeydeki ihtiyaç sahiplerini hedef alabilme yeteneğine sahip olan belediyelerin devreye girmesi önemlidir. Bir beldedeki yoksullara, bakıma muhtaç olanlara, özürllülere, çocuklara ve kadınlara yönelik sosyal programların uygulanması ve doğrudan transfer harcamalarının yapılması, merkezi yönetimin sosyal programlarına göre çok daha sonuç getirici olmaktadır. Kısaca, sosyal hizmetlerin belediyelerce yerine getirilmesinin ardında yatan en önemli olgu,

bu hizmetlerin yerel niteliğinin, genel niteliğinden fazla olmasıdır. Öte yandan, belediyelerin görev alanına giren çeşitli kentsel hizmetler günümüzde giderek daha fazla sosyal boyutu olan hizmetlere dönüşmektedirler. Kentte yaşayanların ihtiyaçları da giderek daha fazla yerel hizmetler lehine değişmektedir.

Birbirini besleyen bu iki olgu, belediyelerin geleneksel belediyecilik hizmetlerinin yanı sıra sosyal hizmetlere, sosyal yardımlara ve sosyal niteliği olan eğitim, sağlık, kültürel faaliyetler ve spor gibi diğer belediyecilik alanlarında da aktif olmalarına neden olmaktadır. Üstelik sosyal ve kültürel hizmetlerin kentte yaşayanların giderek daha fazla ilgisini çekmesi, yerel halk ile daha doğrudan irtibatı olan belediye yöneticilerini hem hizmet demokrasisi bakımından, hem de seçimlerde daha fazla oy alabilme amacının gerçekleştirilebilmesi bakımından kısaca “sosyal belediyecilik” olarak tanımlanan hizmetlere yöneltmektedir. Daha geniş imkânlarla sahip belediyelerin ve özellikle de büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmetler ve yardımlar alanında giderek daha fazla görev ve sorumluluk üstlenmelerinin temel gerekçeleri işte bu saydıklarımızdır.

Dünyada ve ülkemizde son yıllarda kamu yönetimi alanında yaşanan hızlı değişim siyasal yapıların ve kurumların kendilerini yeniden tanımlamalarını öngörmektedir. Kamu yönetimini daha etkili ve daha verimli kılmak adına, iyileştirme amacıyla girilen bu yeniden düzenlemeler sonucunda gerçekleştirilen yenilikler günümüzde de artarak devam etmektedir. Yaşanan bu hızlı değişikliklerle beraber dünyada küreselleşme ve yerelleşme bağlamında yaşanan süreç yerel dinamikleri ve değerleri ön plana çıkarmaktadır. Yaşanan bu süreç kamu yönetim sisteminin yerel ayağını oluşturan ve yerel yönetim denince akla ilk gelen kurumlar olan belediyeleri de gerek organizasyon yapılarında ve iş süreçlerinde gerekse de yerine getirdikleri fonksiyonlarda yenilenmeye ve değişime zorlamaktadır. Yasaların değişmesi, hızlı kentleşme, kentleşme ile birlikte ortaya çıkan sorunlar, küreselleşme ile var olan yerelleşme ve göç olgusu belediye yönetimi anlayışında değişime sebep olan başlıca unsurlardır (Demir, 2006: 63).

Sosyal belediyecilik kavramını, “idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca yönlendiren; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi hususunda gerekli olan alt yapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal

kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet kavramlarını güçlendirmeye yönelik olarak yerel yönetimlere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen” bir model olarak ifade etmek mümkündür (Akdoğan, 2006: 44).

Hasan Can (2006: 18) ise sosyal belediyciliği şu şekilde tanımlamaktadır: “Sosyal belediycilik, yerel nitelikteki kamu harcamalarını sosyal güçsüzlerin (kimsesiz, özürlü, yaşlı gibi) korunmasını, maddi açıdan desteklenmesine yönlendiren, yerel düzeyde eğitim ve sağlık olanaklarının geliştirilmesine katkıda bulunan, sosyal adaletin tesis edilmesine yardımcı olan, sosyal sermayenin gelişimi için çalışmalara önem veren bir modeldir”.

Can (2006: 18), yaptığı tanıma ek olarak, sosyal belediyciliğin sadece sosyal güçsüzlere yardımla sınırlı bir yaklaşım olmadığını belirtmekte, sosyal güçsüzlere yardım yapılmasının ve onların hiç olmazsa asgari geçim standartlarına sahip olmaları için çalışmalar yapılmasının yanı sıra asıl önemli olanın bu çalışmaların sağlıklı ve sürdürülebilir olması ve sosyal güçsüzlerin yapa-bilirlik kapasitelerinin geliştirilmesi gereğine dikkat çekmektedir.

5.1. Türkiye’de Sosyal Belediyeçilik Hizmetlerinin Gelişimi

Türk yönetim tarihindeki esaslı değişim Tanzimat’la birlikte başlamıştır. Tanzimat, Türk yönetim tarihinde bir dönüm noktasıdır. Modern anlamda kamu yönetim birimlerinin ortaya çıkışı da bu döneme rastlar. İlk belediye teşkilatları da bu dönemden itibaren kurulmaya başlanmıştır. İstanbul Şehiremaneti ve Altıncı Belediye Dairesi’nin kuruluşu ile birlikte Türk belediyciliğinin temelleri atılmıştır. Bundan önceki dönemde, beledi nitelikteki hizmetleri; vakıflar, kadılık kurumu, loncalar ve bu günkü deyimle diğer sivil toplum örgütleri karşılamıştır. Ancak değişen dünya koşulları ve Kırım Harbi’nin etkisiyle Osmanlı beledi nitelikteki hizmetlerin ifasını belediye teşkilatlarına yüklemiştir (Demir, 2006: 63).1877’de çıkan Belediye Kanunu’nda belediyelerin organları, Belediye Reisi, Belediye Meclisi ve Cemiyet-i Belediye’den oluşmuştur. Bu kanun 1930 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

5.2. Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları

Belediyeler, kendi sınırları içerisinde yaşayan birey, aile ve toplulukların üç ayrı kaynaktan gelen sorunlarıyla yakından ilgilenmek durumundadır: Temelde toplumsal sistemin işleyişinden ve yapısından kaynaklanan ve özellikle büyük şehirlerde acil müdahaleyi gerektirecek boyutlara ulaşan yoksulluk, işsizlik, dilencilik, suçluluk ve benzeri sorunlar; belediyelerin

kendi hizmet alanları içinde meydana gelen afetlerden dolayı zarar gören birey ve ailelerin karşılaştıkları sorunlar ve insanın doğasından gelen ve çevresel koşulların da etkisiyle somutlaşan çocuk, yaşlı ve engellilerin karşılaştıkları sorunlar.

Günümüzde belediyelerin “sosyal belediyecilik” olarak adlandırdıkları uygulamalar, işte bu üç kaynaktan gelen sorunların çözümüne ilişkin çabalara ilişkin olup, temelde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlardan oluşmaktadır. İlk anda aynı gibi görünse de, bu ikisi aslında farklı şeylerdir. Sosyal yardımlar denilince, asgari düzeyde dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme imkânı olmayan bireylere, muhtaçlık durumlarıyla orantılı olarak yapılan ve onları kendilerine yeterli duruma getirmek amacını taşıyan ayni ve nakdi yardımlar anlaşılır (Aydın, 2006: 8). Bu yardımlar, duruma göre, geçici veya süreli olabilir, hibe veya ucuz kredi şeklinde de uygulanabilir. Sosyal yardımların temel amacı, yoksul kişilerin korunması yoluyla toplumsal huzurun sağlanması ve muhtemel sosyal sorunların önlenmesidir.

Sosyal hizmetler ise, ülkenin imkânları ölçüsünde, toplumdaki yoksul ve engelli gibi dezavantajlı kesimlerin üyelerine, insan onuruna yaraşır, çevreleri ile uyumlu bir hayat sürdürebilmeleri için sağlanan, ayni veya nakdi yardımlardır. Sosyal hizmetlerin amacı, toplumun dezavantajlı kesimlerine insanlık onuruna yakışan bir sosyal ortam hazırlamaktır. Belediyelerce sunulan sosyal hizmetlerin çeşitleri, yoğunluğu, kalite ve etkinliği belediyelerin büyüklüğüne, sahip olduğu kaynak ve nitelikli personel durumuna, hizmet sunulan toplumun gelişmişlik düzeyine, yapı ve özelliklerine göre değişmekle birlikte, Sosyal belediyecilik kapsamında yürütülmesi öngörülen hizmetler, çok genel olarak şöyle özetlenebilir: (Akdoğan, 2006: 45).

- Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak,
- Öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak,
- Yaşlılara huzur evleri tesis etmek,
- Sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, ön tanı merkezleri hizmete sokmak,
- Hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak,
- Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak,

- Tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak,
- Fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak,
- Özürlüler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak,
- Meslek ve beceri edindirme kursları açmak,
- Park-bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak,
- Doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek,
- İş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, makine ve ekipman desteği sağlamak,
- Tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak,
- Gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi yardımı yapmak,
- Toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek,
- Gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak

5.3. Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Temel Sorunları

Türkiye’de sosyal belediyecilik alanında tecrübeli belediyeler olsa da, uygulamaların yaygınlığı anlamında arzu edilen noktadan henüz uzak olduğu söylenebilir. Öte yandan, mevcut uygulama örnekleri incelendiğinde ülkemizdeki sosyal belediyecilik uygulamalarında genellikle benzer sorunlarla karşılaşıldığı görülmektedir. Bu sorunlar şöyle özetlenebilir: (Demir, 2006: 63).

1. Belediye yöneticilerinin sosyal politikalar konusunda bilinç eksikliği ve sosyal belediyecilik olgusuna negatif yaklaşımları: Birçok yerel kamu yöneticisi, sosyal politikaların önemini, sosyal barışa ve kalkınmaya sağladığı katkıyı anlamakta güçlük çekmekte ve bu hizmetleri çoğu zaman “yetersiz mali imkânlarla rağmen yürütülen gereksiz harcama” olarak görmektedir

2. Sosyal politika ve sosyal yardım uygulamalarına temel teşkil edecek verilerin yetersizliği.

3. Çeşitli belediyeler arasında koordinasyon eksikliği: Özellikle, farklı belediyelerden aynı anda yardım alan kişilerin varlığı çok önemli bir sorundur ve sosyal belediyeciliğin istismarı anlamına gelmektedir.

4. Belediyelerin sosyal faaliyetlerinin, zaman zaman farklı birimler tarafından ve birbiriyle koordinasyon içinde olmadan yürütülmesi.

5. Merkezi yönetimin de sosyal hizmetlere büyük önem vermesi nedeniyle sosyal hizmet ve yardımların sunumunda meydana gelen çok başlılık ve kaynak israfı.

6. Belediyelerin kaynak yetersizliği: Özellikle borçlu ve merkezi yönetimden aktarılan kaynaklara bağımlı olan belediyeler ile kendi cari harcamalarını bile finanse etmekte zorlanan küçük belediyelerin sosyal belediyecilik için gerekli kaynakları bütçelerine koymaları çok zor olmaktadır.

7. Yeni belediye kanunlarının verdiği çok geniş yetki ve imkânlarla rağmen, kültürel, iktisadi ve idari nedenlerle belediye yönetimine doğrudan veya halk katılımı ile vatandaş denetiminin pratikte oldukça yetersiz seviyelerde kalması.

8. Belediyelerde yeteri kadar sosyal politika ve sosyal hizmetler alanında uzman personelin bulunmaması.

9. Sosyal Belediyeciliğin standardının olmaması ve her belediyenin kendi hizmet standartlarını kendilerinin veya kıyaslama yoluyla belirlemesi.

5.4. Sosyal Belediyecilik Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri

Yukarıda sadece önemli olanları sayılan uygulama sorunlarının çözümünde faydalı olabilecek bazı öneriler, aşağıda kısaca yer almaktadır (Ateş,2009: 94).

1.Belediye yöneticilerinde sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi hayati önem taşımaktadır. Vatandaşlara tanınan sosyal hakların temel insan hakları arasında yer aldığı, sosyal belediyecilik uygulamalarının da toplumla gerçek anlamda fiziki ve duygusal bağ kurulması anlamına geldiği gerçeklerinin yöneticilerince kavranması, sosyal belediyecilikte gönüllülüğü artıracaktır.

2. Belediyelerin, sosyal nitelikli hizmetlerini sivil toplumla birlikte planlama ve uygulamaları faydalı olacaktır. Öteden beri,“sosyal nitelikli belediye hizmetleri doğrudan belediyeler tarafından mı, yoksa sivil toplum örgütleri harekete geçirilerek gerçekleştirilmelidir?” tartışması hep yapıl-

maktadır. Her ne kadar bu tartışma konusunun kesin çözümü olamazsa da, belediyelerin sivil toplum örgütleriyle ortak hareket etmeleri, hem toplumsal bir sinerji oluşturarak hizmetlerin verimliliğini artıracak, hem de bu hizmetlerden gerçek ihtiyaç sahiplerinin yararlandırılması imkânını artıracaktır.

3. Sosyal belediyeçilik uygulamaları, bilimsel veriler kullanılarak yapılmalıdır. Bu çerçevede kullanılacak önemli bir araç, sosyal doku çalışmalarıdır. Şehirde yaşayan insanların envanterini çıkarmaya yönelik olarak yapılacak en önemli çalışma belki de bir sosyal doku haritası çıkartmaktır. Fiziki ve sosyal yatırımların yapılmasında yol gösterici olacak bu çalışma sayesinde şehirdeki nüfusun gelir, yaş, sağlık ve kültür bilgileri toplanmış olacaktır. Kamuoyu araştırmaları, anketler ve diğer istatistikî yöntemler sayesinde kent insanının eğilimlerini belirlemek mümkün olacaktır. Kültürel, sosyal ve ekonomik hizmetlerin sunumunda bu veriler kullanılabilir gibi, gerçek ihtiyaç sahiplerinin tespiti de kolaylaşacaktır.

4. Etkili bir sosyal belediyeçilik uygulaması, her belediyede profesyonelce çalışan bir birimin oluşturulması ve bu birimin de faaliyetlerini üniversiteler, STK'lar, özel sektör ve diğer kamu kurumlarıyla işbirliği içerisinde yürütmesine bağlıdır.

5. Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakıfları başta olmak üzere, merkezi yönetimin bu alanda faaliyet gösteren kurumlarının belediyeler ile ortak hareket etmesi, sosyal hizmet ve yardımlarda çok başlılık ve kaynak israfını azaltacaktır. Hatta, zamanla sosyal hizmet ve yardımların tümüyle yerel yönetimlere bırakılması da faydalı olabilir. Merkezi yönetim, kendi rolünü sadece hizmet planlaması, hizmet standartlarının belirlenmesi ve istisnaları önlemek amacıyla denetim yapma ile sınırlarsa, bu alandaki rol ve hizmet çakışması da önlenir.

6. Başarılı bir sosyal belediyeçiliğin ön şartı, belediyelerin sosyal hizmet ve yardımlar için yeterince kaynak ayırabilmeleridir. Her ne kadar yeni belediye kanunları belediyelere önemli yetkiler vermekte ise de, bu yetkilerin kullanımı için yeterli kaynak da sağlanmadığı için, hizmet sunumu zorlaşmaktadır. Bu çerçevede, belediyelere bazı temel sosyal projelerinin hayata geçirilmesiyle sınırlı olmak üzere vergi koyma yetkisinin verilmesi dahil olmak üzere, ek kaynak sağlama yöntemleri üzerinde çalışılması gerekmektedir.

7. Belediyelerin en önemli meşruiyet kaynakları durumunda olan yerel iradenin, yerel referandum gibi araçlar yoluyla harekete geçirilmesi için yerel demokratik katılım araçlarının daha işlevsel olarak devreye sokulması

gerekmektedir. Yerel katılımın artması, sosyal belediyeciliğin toplum tarafından daha fazla denetlenmesine imkân verecek yapının oluşturulmasını da getirecektir. Bu da, sosyal belediyecilik uygulamaları yoluyla belirli kesimlere veya belediye yöneticilerinin akraba ve yandaşlarına çıkar sağlandığı gibi şaibelerin de azalmasını sağlayacaktır.

8. Belediyelerde yeteri kadar sosyal hizmet ve sosyal politika uzmanları istihdamı sağlanmalıdır. Özellikle, sözleşmeli uzman statüsünde bu tür personel istihdamı, hizmet sunumunda kolaylık sağlayacaktır.

6. ELAZIĞ BELEDİYESİ'NİN SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Elazığ Belediyesi Elazığ genelinde yaptığı birçok uygulamayla kentte barınan insanlara sosyal hizmetler sunmaktadır. Belediye bu hizmetleri Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ve bağlı birimlerle yapmaktadır. Bilindiği üzere gerek sosyal devlet uygulamasında gerekse sosyal belediyecilik uygulamasında, sosyal hizmetlerin yanında, toplumsal kalkınmaya yönelik olarak geçinme imkânı bulunmayan insanların geçinebilmeleri ve toplumsal yaşama ayak uydurabilmeleri için bedelsiz olarak sosyal yardımlar da yapılmaktadır.

Elazığ Belediyesi de 5393 Sayılı Belediye Kanununun ve diğer kanunların verdiği yetkiyle bir taraftan sosyal belediyecilik kapsamında daha önce belirtildiği üzere sosyal hizmet uygulamaları yaparken diğer taraftan da gün geçtikçe yoğunlaşan kentte geçinme imkânı bulunmayan vatandaşlara birtakım sosyal yardımlarda bulunmaktadır. Elazığ Belediyesinin sosyal yardımları, gıda ve temizlik yardımları, giyim yardımı, yakacak yardımları, eğitim yardımları ve engellilere yönelik sosyal yardımlar ile diğer sosyal yardımlar olarak sayılabilir.

Tablo-1: Elazığ Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün 2012 Yılı Faaliyetleri

Faaliyet Türü	Toplam Sayısı	Oran (%)
Yemek İkramları	19	28,3
Ayni ve Nakdi Yardımlar	17	25,4
Ulaşım ve Konaklama Yardımları	17	25,4
Tanıtım Faaliyetleri	14	20,9
Toplam	67	100

Elazığ Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün 2012 yılı faaliyetleri Tablo-1'de özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere Elazığ Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü 2012 yılında toplam olarak 67 faaliyet yürütmüştür. Bu faaliyetlerin % 28,3'ü yemek ikramları, % 25,4'ü ayni ve nakdi yardımlar, % 25,4 ulaşım ve konaklama yardımları, % 20,9'u ise tanıtım faaliyetleri olarak gerçekleşmiştir.

Elazığ Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü faaliyetleri içerisinde sayıca en fazla olanı yemek ikramlarıdır. Bu ikramların da önemli bir kısmı dini ve resmi günlerde yapılmıştır. Dini günlerde genellikle Ramazan ayında yapılan ikramlar ağırlıklı yer tutmaktadır. Bunu, çeşitli konferans ve toplantılar sırasında yapılan yemek ikramları takip etmektedir.

Ayni ve nakdi yardımları genellikle fakir ve engellilere yapılan yardımlar oluşturmaktadır. Bunlar içerisinde nakdi olanı sadece bir defa yapılmıştır. Dolayısıyla nakdi yardım yerine, ihtiyaç duyulan malzemelerin toplu olarak daha ucuza temin edilmesi hedeflenmiştir.

Ulaşım ve konaklama giderlerinde, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Üniversite ile ortaklaşa faaliyetler yürütülmüştür. Böylece eğitim ve sportif faaliyetlere önemli katkı sağlanmıştır. Belediye başkanının eğitimci camiasından olması ve onlarla ikili ilişkilerini sürdürmesi bu tür faaliyetlerin yoğun olarak desteklenmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Tanıtım ve organizasyon faaliyetleri, tüm faaliyetler içerisinde en az desteklenmiş olanıdır. Bu çeşit faaliyetler genellikle il içerisinde düzenlenmiştir. Ulusal ve uluslararası düzeydeki tanıtım faaliyetleri ise arzu edilen düzeyde değildir. Dolayısıyla şehrin tanıtımında belediyenin ulusal ve uluslararası alanlardaki faaliyetlere de önem vermesi gerekmektedir.

SONUÇ

Dünyada küreselleşmenin etkisiyle hayatımızın her alanında olduğu gibi kamu yönetimi, sosyal politikalar ve ekonomi alanında da ciddi değişimler ve dönüşümler yaşanmaktadır. Yaşanan küreselleşme gerçeğiyle birlikte ülkemizde de gelir dengesizliği ve adaletsizliği fertler arasında her geçen gün artmaktadır. Ülkemiz bir hukuk ve sosyal devlet olduğundan dolayı yoksulluğu azaltmak, sosyal devletin gereklerini yapmak zorundadır. Devletimiz, sosyal devletin gereği olan sosyal politikaları hem merkezi idare eliyle, hem de yerel yönetimler eliyle uygulamaktadır. Türkiye'de son yıllarda Avrupa Birliği uyum çalışmalarıyla da ilişkili olarak kamu yönetimi alanında çok önemli değişiklikler yapılmıştır. Kamu yönetimi reformu adı

verilen bu çalışmaların en önemli ayaklarından birisini oluşturan yerel yönetim reformu kapsamında İl Özel İdaresi Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve Belediye Kanunu tümüyle yürürlükten kaldırılarak, bu alanları düzenleyen yeni Kanunlar uygulamaya konulmuştur (Adıyaman-Demirel, 2011:128). Türkiye nüfusunun yüzde 80'ine hizmet veren belediyelerimizin giderek daha fazla toplumsal sorunların çözümüne katkı yapmayı vizyonlarının bir parçası olarak görmekte olmaları oldukça sevindiricidir. Artık, yürüttükleri sosyo-kültürel hizmetler ve projeler ile, sosyal içerikli sorunlara yönelik çözüm önerileri ve sosyal politikaya katkıları, günümüzde belediyeler için en önemli performans ölçütleri haline gelmektedir (Ateş,2009:95).

5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile belediyelere sosyal hizmetler alanında önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Belediyelere verilen bu yeni rol sosyal belediyecilik anlayışını doğurmuştur. Sosyal belediyecilik, belediyelere daha önce yaptıkları altyapı ve buldukları kent fiziki yapısına ilişkin park-bahçe, su-kanalizasyon, yol vb. gibi hizmetlerin yanında sosyal alanlarda da planlama ve düzenleme işlevi yüklenmiştir. Artık belediyeler, sosyal belediyecilik çerçevesinde kamu harcamalarını; konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışmanın tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesine yönelik gerekli altyapı yatırımlarının yapılması için sosyal politikalar üreten, bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mefhumunu güçlendirmeye yönelik sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevlerini yerine getiren birer kurum haline gelmişlerdir.

Elazığ Belediyesi, park-bahçe, su-kanalizasyon, yol vb. gibi şehrin fiziki yapısına ilişkin klasik belediye hizmetlerinin yanında, Elazığ Belediyesi mücavir alanı içerisinde yaşayan fakir ve dar gelirli ailelere, yaşlılara, çocuklara, öğrencilere ve engelli kişilere yönelik uyguladığı sosyal içerikli projeler ve hizmetler ile yaptığı sosyal yardımlarla; sosyal belediyecilik alanında faaliyetlerde bulunmaktadır. Elazığ Belediye'si, yaptığı bu faaliyetler için 2012 yılında bütçesinin %10'una yakını sosyal harcamalara ayırmıştır. Yapılan sosyal harcamaların belediye mücavir alanında bulunan her bir kişiye düşen tutarı ise 30 TL'dir. Bu oran büyük şehirlerde 40 TL'dir. Elazığ Belediyesi, sosyal belediyecilik kapsamında yaptığı uygulamalar ile bir taraftan yerelde halkın yaşam kalitesini artırırken diğer taraftan

bölgemizde diğer belediyeler için örnek teşkil edecek faaliyetler uygulamaktadır.

ÖNERİLER

Türkiye gibi ülkelerde yoksulluğu azaltmada bir dereceye kadar önemli hizmet alanını ifade eden sosyal belediyciliğin temel sağlık, konut, eğitim, istihdam ile sosyal yardım gereksinimi gibi sorunlara kalıcı ve toptan bir çözüm üretmediği ortadadır. Zaten belediyelerden beklenen de bu değildir. Bununla birlikte, yoksul kesim için sosyal belediycilik, kentte tutunmanın, hayata katılmanın ve geçinmenin bir diğer bir ifadesini tanımlamaktadır. Küçük bir gelir desteğinin dahi bu insanlar için elzem ve hayati olduğu gözlerden kaçmamalıdır. En basit ifadesi ile sosyal belediyciliğin toplumsal talep boyutu, insanların sosyal uygulamalara olan gereksinimlerini göstermesi açısından manidardır. Bu bağlamda yapılması gereken en önemli görev ise yoksulla zengin arasında gelir-gider uçurumunu en aza indirecek, yoksulları da kentsel ranttan pay sahibi yapacak, onları mülk sahibi kılacak uygulamaları etkin kılmaktır.

Yeni süreçle birlikte sosyal politikaların ne olduğu ve kimler tarafından hangi oranda sağlanması gerektiği tartışılmaktadır. Küreselleşme devlet yapısını değiştirirken, devleti hizmet sunumunda tek belirleyici olmaktan çıkarmıştır. Böylece devletin hangi kurumunun ne şekilde sosyal yaşama müdahale edeceği, sivil toplumun ve sosyal uygulamaları talep edenlerin bu müdahalenin neresinde duracağı ve bireylerin sorumluluğunun ne kadar olduğu ve ne olması gerektiğini tanımlamak ve tespit etmek sosyal belediyciliğin temel sorunlarından biridir.

Çıkarılan kanunlarla yeniden yapılandırılan yerel yönetimlerde temel amaç çeşitlenerek artan yerel ihtiyaçların etkin, zamanında ve yerinde giderilmesi esasına dayandırılrsa da, sonuçta merkezi otorite ile yerel otorite arasında giderek çoğalan bir yetki ve görev karmaşasının önüne geçilememiştir. Merkezi yönetimin de sosyal hizmetlere büyük önem vermesi nedeniyle sosyal hizmet ve yardımların sunumunda çok başlılık ve kaynak israfı söz konusu olabilmektedir. Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakıfları başta olmak üzere, merkezi yönetimin bu alanda faaliyet gösteren kurumlarının belediyeler ile ortak hareket etmesi, sosyal hizmet ve yardımlarda çok başlılık ve kaynak israfını azaltacaktır. Merkezi yönetim sosyal yardımlar konusunda bütün sorumluluğunu yerel yönetimlere devretmelidir. Ayrıca yapılan düzenlemelerle bütün belediyelere aynı ölçüde görevler yüklenmektedir. Üstelik bu görevler yüklenirken belediyelerin hizmetleri yürütme kapasiteleri dikkate alınmamakta ve bu konuda merkezi

yönetim herhangi bir bütçe, ödenek, teknik eleman ve malzeme desteğinden söz etmemektedir.

Sosyal belediyecilik kavramı altında mahalli idarelere sosyal alanlarda planlama düzenleme işlevleri yükleyerek, onları sosyal amaca yönlendiren; sosyal dayanışma ve entegrasyonu sağlayarak belediyelerin sosyal güvenlik ve adalet mefhumunu geliştirici sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevlerini ön plana çıkaran bir çalışma yapılmalıdır. Sosyal belediyeciliğin temeli tüm vatandaşların topluma kazandırılması için toplumsallaştırma misyonu ile birlikte toplumsal kesimleri yönlendirme, onlara rehberlik etme anlayışının geliştirilmesidir. Muhtaç, çaresiz ve güçsüz vatandaşların (öksüz, sokak çocuğu, özürlü, yaşlı, açlık sınırında olanlar gibi) yaşam şartlarını kolaylaştırıcı yardımları yapmak ve her türlü sosyal fonksiyon için altyapı yatırımlarını gerçekleştirmek sosyal belediyeciliğin ana amacıdır. Sosyal belediyeciliği geliştirmenin ön şartı yerinden yönetime geçilmesi, yani mahalli idarelerin merkezi yönetim karşısındaki yetki ve özerkliğinin genişletilmesi, yetkilerin merkez ile taşra arasında paylaşılması şeklinde yerel yönetimlerin yetki ve imkân olarak güçlendirilmesidir.

Türkiye konjonktüründe yerel yönetimlerin serbest piyasa ortamındaki kimi hizmetlerden tamamen elini çekmesi inandırıcı olmayacağı gibi, büyük tahriplere de yol açabilir. Belediyelerin her halükarda denetleme, koordinasyon, planlama, teşvik ve tespit görevlerini yerine getirmelidir. Belediye Kanununda belediyelere yüklenen sosyal fonksiyonlar için gerekli kaynak tahsis edilmemekte, ulusal düzeydeki hizmetlerin izdüşümlerinin gerçekleştirilmesine ve politika belirlenmesine olanak sağlanmamaktadır. Örneğin sosyal hizmetler belediyelerin üzerine yıkılırken, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma kaynakları Kaymakamlar ve Valiler kanalıyla dağıtılmaktadır. Bu çarpıklığın giderilebilmesi, yerel hizmetlerin yerel yönetimler eliyle gerçekleştirilebilmesi için söz konusu kaynakların belediyelere aktarılması amacıyla gerekli mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır. Bu konuda başta siyasiler olmak üzere toplumun tüm kesimlerine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Merkezi hükümetin her geçen gün gelişen ve çeşitlenen toplumsal ihtiyaçları, özellikle yerel mahiyetteki ihtiyaçları etkin bir şekilde karşılaması mümkün değildir. Böyle bir çaba sadece devletin daha da hantallaşmasıyla sonuçlanacaktır. Daha önce de belirttiğimiz gibi tek çözüm bu görevleri ve görevlerin gerektirdiği kaynakları yerel yönetimlere aktarmaktır. Avrupa konseyi çalışmaları kapsamında Nisan 2000 tarihinde İstanbul'da toplanan yerel yönetimlerden sorumlu bakanlar konferansında

sosyal hizmetlerin sunulmasında yerel yönetimleri aktif rol oynamalarının kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir.

KAYNAKLAR

ABAY, Ali Rıza (2004) “Türkiye’de Kamusal Sosyal Hizmetlerin Algılanması ve Uygulanması Sorunu”, *Türkiye’de Sosyal Refah Politikaları Çerçevesinde Sosyal Hizmetler: Birinci Sosyal Hizmetler Şurası, Ankara, SHÇEK Yayını, 2004, s. 593-606.*

ADİYAMAN, Ahmet Turan-DEMİREL Salim (2011) *Dış Denetim Dergisi* Nisan-Mayıs sayısı, s.128

AKDOĞAN, Yalçın (2006) “Sosyal Belediyecilik”, *Yerel Siyaset*, Sayı 3, Mart.

ATEŞ, Hamza (2009), “Sosyal Politikalar, Sosyal Belediyecilik”, *Çerçeve Dergisi*, Ocak sayısı, s. 95

AYDIN, Murat (2006) *Yeni Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Görev ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi: Zeytinburnu Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

CAN, Hasan (2006) “Sosyal Belediyecilik ve Ümraniye”, *Yerel Siyaset*, Yıl: 1, Sayı: 5, Mayıs, s. 18-19.

DEMİR, İrfan (2006) *Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli. s. 63

DİE, 2002 Yoksulluk Çalışması, “Die, 2002 Yoksulluk Çalışması Sonuçları”, Die 2002 Yoksulluk Çalışması Haber Bülteni, Sayı: B.02.1.Die.0.11.00.03.906/62, 13.04.2004.

EFE, Fikret (2008) *Uygulamalı Sosyal Belediyecilik e-Kent Modeli*, Metropol Yayıncılık, İstanbul, s. 4.

ERSÖZ, Yunus H (2003) “Doğuşundan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü”, *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 53. Cilt, Sayı. 2.

FİDAN, Ali (2006) *Sosyal Politikaya Katkısı Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GOUGH, I (2008) Refah Devleti, www.canaktan.org/politika/anti_leviathan/diger_yazilar/gungor-refah-devleti.pdf.,

KANTARCI, H.B (2003) “Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye’de Zorunlu Askerlik Hizmeti”, *BAÜ SBE Dergisi*, Cilt 6, No 10, ss. 75- 86.

SEYYAR, Ali (2002) *Sosyal Siyaset Terimleri (Ansiklopedik Sözlük)*, Beta Yayıncılık, İstanbul.

ŞENSES, Fikret (2002) *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*, İletişim Yayınları, İstanbul.

TUNA, Orhan ve Nevzat Yalçıntaş (1999) *Sosyal Siyaset*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

http://www.musiad.org.tr/img/yayinlarraporlar/cerceve_dergisi_49_13.pdf,
Erişim Tarihi: 01.06.2009